

**Naturklagenævnets afgørelse
af 26. marts 2010
om fredning Tysmosen i Egedal Kommune
(sag nr. NKN-111-00025)**

Fredningsnævnet for København har den 26. september 2006 truffet afgørelse om fredning af 81,6 ha i Tysmosen i Ledøje-Smørum Kommune (nu Egedal Kommune).

Fredningsforslaget er rejst den 25. november 2002 af Københavns Amt og omfattede oprindeligt 77 ha. Mosen har ikke tidligere været fredet, men har direkte sammenhæng med fredningen af Porsemosen og Høholm. Formålet med fredningen er at beskytte og forbedre de biologiske og landskabelige værdier i området, herunder sikre overholdelsen af Danmarks internationale traktatmæssige forpligtelser samt skabe bedre indsyn over de fredede arealer fra de eksisterende veje og stier. Endvidere muliggør fredningen en mere struktureret pleje af mosen.

Fredningsnævnets afgørelser er påklaget til Naturklagenævnet af 8 lodsejere og er forelagt Naturklagenævnet til efterprøvelse, jf. naturbeskyttelseslovens § 42.

Beskrivelse af fredningsområdet

Vestegnens Moser ligger i den vestlige del af det tidligere Københavns Amt, hvor landskabet er præget af store moseområder, en mængde små vandløb, en række velbevarede landsbyer, der er omkranset af marker.

Tysmosen er en del af Vestegnens Moser med sammenhæng til det fredede område Porsemosen og Høholm.

Tysmosen er beliggende syd og vest for Ledøje i Egedal Kommune. Området er ca. 2 km langt og ca. 0,5 km bredt. Området afvandes af Tysmose Å og Vårens Rende, der via Nybølle Å strømmer mod vest til Roskilde Fjord.

Den nordvestlige og sydøstlige del af området præges af åbne græssede eng- og overdrevsarealer, mens den vestlige centrale del af mosen fremtræder med mere eller mindre tæt skovbevoksning afbrudt af åbne områder med pilesumpkrat, rørskov og småsøer.

Mosens historie:

Vestegnens moser er oprindeligt vandfyldte lavninger, der er efterladt efter istidens afslutning. Disse søer er over tusinder af år langsomt groet til og har udviklet sig til de nuværende lavmoser. I moserne findes kalkholdige muslingeskaller, der danner grundlag for de særlige plantesamfund (kalkoverdrev og kalkkær).

Moserne har tidligere fremstået som relativt åbne arealer. Dels har mosearealerne været græsset mere intensivt end i dag, ligesom de har været anvendt til høslet, dels har vandstanden tidligere været væsentligt højere. På grund af tørvegravningen har det været ønsket at sænke vandstanden i mosen.

De seneste årtier er der sket en tilgroning af mosen, da græsningsarealerne er reduceret, og på grund af den generelle sænkede vandstand.

Biologiske interesser:

Tysmosen rummer særdeles værdifulde botaniske lokaliteter med forekomst af bl.a. Vandbrunrod, Skov-hullæbe og Kær-fnokurt. Flere af de værdifulde lokaliteter er dog truet på grund af tidligere afvandingsarbejder og tilgroning med buske, træer og højstauder. Tysmosen har endvidere et varieret dyreliv og er især en vigtig lokalitet for sumpfugle.

Friluftsliv

Tysmosen udnyttes først og fremmest rekreativt af lodsejere, omboende samt beboerne i en naturlejr, hertil kommer den jordbrugsmæssige udnyttelse til afgræsning og småskovdrift. Dele af mosen og dens nære omgivelser udnyttes desuden jagtmæssigt.

Forholdet til anden planlægning

Tysmosen var i Københavns Amts Regionplan (nu landsplandirektiv) udpeget som biologisk interesseområde (kerneområde og tillige som sårbart naturområde).

Hovedparten af Tysmosen er beskyttet af § 3 i naturbeskyttelsesloven. Det betyder, at der ikke må ske nogen ændringer i tilstanden i området, herunder terrænændringer, beplantning og placering af bebyggelse. Den hidtidige landbrugsmæssige drift, der var på området ved lovens ikrafttræden, må dog fortsætte. Naturområdet er hovedsageligt registeret som mose og eng. Mindre områder er registret som sø og overdrev

Fredningsnævnets afgørelse af 26. september 2006

Fredningens formål er:

- at beskytte og forbedre områdets biologiske og landskabelige værdier,
- at skabe bedre indsyn over de fredede arealer fra de eksisterende veje og stier, og
- at sikre overholdelsen af Danmarks internationale traktatmæssige forpligtigelser til at beskytte naturen.

Det fredede område er inddelt i 3 delområder:

Delområde 1. Bybyggelses- og jordbrugsområder kan anvendes som hidtil og efter de gældende planlægningsbestemmelser for landzonen. Der må anvendes gødnings- og sprøjtemidler i lovligt omfang.

Ny beplantning skal ske med danske arter for løvtræer og buske.

Når nåletræsbeplantninger afdrives skal en eventuel genplantning ske med en træart, der godkendes af plejemyndigheden.

Delområde 2 er græsningsområder. Eksisterende afgræssede områder skal bevares og kan udvides til at omfatte hovedparten af området med henblik på at genskabe det historiske eng- og overdrevslandskab.

Der må anvendes gødsning og sprøjtemidler i lovligt omfang på arealer, der ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Plejeplanen kan indeholde forslag til etablering af læskure til dyr.

Plejeplanen kan fastsætte maksimal afgræsningsbelastning, så græsningstrykket afpasses efter jordbund og vegetation på de særlige områder i delområde 2. Ved reguleringen fastsættes græsningstrykket, så det svarer til 0,5 ungdyr pr. ha i perioden 15. maj til 15. oktober eller tilsvarende antal dyr i henhold til omregningstabellen fra "Rette græsningstryk afhænger af målet for plejen", maj 1997, Forskningscentret for Skov og Landskab, Miljø- og Energiministeriet.

Delområde 3 er vådområder med rørsump, pilekrat og søer. De vådområder, der er under tilgroning, skal plejes med træudtyndning og kratrydning.

Fredningen indeholder bestemmelser om forbud mod tilstandsændringer, med mindre det er tilladt i særbestemmelserne for de enkelte delområder. Arealerne skal således bevares i deres nuværende tilstand med terræn, vandstand og vegetationsforhold.

Klagerne

Fredningsafgørelsen og erstatningsafgørelsen er påklaget af 8 lodsejere, hvoraf 3 alene har påklaget erstatningen og godtgørelse til sagkyndig bistand.

Lb.nr.2, Matr.nr. 4a Ledøje. Elin og Poul Lindstrøm v/ advokat Mads Gierding har klaget over, at en del af det fredede areal betragtes som omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 og at resten af arealet er henført til delområde 2 (græsningsområder, enge og overdrev). Det gøres gældende, at hele det fredede areal er braklagt under enkeltbetalingsordningen og tidligere har været braklagt under hektarstøtteordningen. Før braklægningen har arealerne været dyrket landbrugsmæssigt. Fredningen forhindrer ejerne i fremover at anvende arealerne som almindelige landbrugsarealer, og der vil være en forpligtelse til foretage yderligere braklægning.

Hertil kommer, at ejeren er forpligtet til at holde arealet ryddet for vedagtige vækster, for at EU-støtten kan opretholdes, hvilket fredningsbestemmelserne efter hans opfattelse hindrer.

Miljøcenter Roskilde har oplyst efter telefonisk kontakt med FødevarerErhverv, at de opstillede krav i forbindelse med EU-støtten er forenelige med fredningens formål og kan optages i en plejeplan. Miljøcentret har videre oplyst, at alene 0,8 ha er registreret som vådområde forud for EU-braklægningen og dermed ikke er erstattet ved fredningen.

Lb. nr. 4, Matr.nr. 5d Ledøje. Bodil og Jens Kristian Frost har klaget over, at den sydlige del af matr.nr. 5 d Ledøje er medtaget under fredningen som græsningsområde, selv om arealet efter klagers vurdering er reel landbrugsjord. Københavns Amt havde udtaget arealet af § 3-registreringen og givet udtryk for, at arealet ville blive taget ud af fredningen.

Der klages også over, at læbæltet mod syd bestående af ca. 800 grantræer skal afdrives.

Lb.nr. 7. Matr.nr. 7a og 7c Ledøje. Jørgen Peter Schultz Petersen ved landboretskonsulent Peter Schou Andersen har klaget over, at 4,1 ha er registreret som omfattet af NBL § 3, og at der ikke er givet erstatning for dette areal. Arealet har været dyrket intensivt de sidste ca. 50 år med årlig tilførsel af handelsgødning og lejlighedsvis sprøjtning og har fortrinsvis været benyttet til græsning.

Lb.nr. 14. Matr.nr. 6n Ledøje. Birthe og Ewald Andersen forbeholder sig retten til at fælde træer og genplante efter behov, da man udelukkende fyrer med brænde, ellers må man forlange en kapitaliseret erstatning for udgiften til indkøb af fyringsolie.

Lb.nr. 25. Matr.nr. 5e og 5f Nybølle By, Smørum. Karen Rasmussen ved landboretskonsulent Peter Schou Andersen har klaget over, at 3,2 ha er registreret som eng omfattet af NBL § 3, og at der ikke er givet erstatning for dette areal. Arealet har været dyrket intensivt de sidste ca. 50 år med årlig tilførsel af handelsgødning og lejlighedsvis sprøjtning og har fortrinsvis været benyttet til græsning.

Egedal Kommune har anbefalet fredningen gennemført med den afgrænsning, som fredningsnævnet har bestemt. En væsentlig del af klagerne angår spørgsmål om, hvorvidt en række arealer var omfattet af NBL § 3 inden braklægning. Kommunen henviser i den forbindelse til, at opdyrkning af områder med et vist naturindhold er optaget på VVM-bekendtgørelsen i Bilag 2, pkt. 1b, og at opdyrkning af sådanne arealer (selv om de først er vokset ind i § 3-beskyttelsen på grund af EU-braklægning) i medfør af reglerne skal anmeldes inden opdyrkning påbegyndes med henblik på en vurdering af, om opdyrkningen forudsætter screening/ VVM-redegørelse.

Naturklagenævnets afgørelse

I sagens behandling, herunder besigtigelse og offentligt tilgængeligt møde den 20. august 2008, har deltaget 9 af Naturklagenævnets 10 medlemmer: Bent Jacobsen (formand), Ole Pilgaard Andersen, Martin Glerup, Leif Hermann, Mogens Mikkelsen, Anders Stenild, Inger Støjberg, Poul Søgaard og Jens Vibjerg.

Naturklagenævnet har ved anden afgørelse af dags dato truffet afgørelse om erstatningen for fredningen.

Naturklagenævnet skal enstemmigt udtale:

Fredningsrådets afgrænsning:

Fredningsgrænsen ændres således, at lodsejernes stillede forslag på det offentlige møde til ændring af fredningsgrænsen på matr.nr. 2a og 23a Ledøje By, Ledøje, imødekommes. Således udtages en mindre del af det vestligste af 2a Ledøje By, Ledøje, så grænsen forløber som en lige linje, mens der inddrages et trekantet areal øst for det fredede areal af 23a Ledøje By, Ledøje.

Fredningsområdet omfatter herefter 81,6 ha og ejes af 27 lodsejere.

Fredningens indhold:

Nåletræerne på matr.nr. 5d Lejøjø By, Ledøje, samt 2a 2o og 5g Nybølle By, Smørum, kan blive stående til træerne går i forfald dog senest til år 2020, hvorefter arealerne overgår til græsningsareal eller vådområde.

Idet fredningsnævnets afgørelse af 26. september 2006 ophæves, fastsættes følgende fredningsbestemmelser for det 81,6 ha store areal, som vist på Naturklagenævnets fredningskort.

Fredningen omfatter helt eller delvist de ejendomme, der er anført på matrikelfortegnelsen.

Fredningsbestemmelser

§ 1. Fredningens formål

Fredningen har til formål

1. at beskytte og forbedre områdets biologiske og landskabelige værdier,
2. at skabe bedre indsyn over de fredede arealer fra de eksisterende veje og stier, og
3. at sikre overholdelsen af Danmarks internationale traktatmæssige forpligtigelser til at beskytte naturen.

§ 2. Fredningsområdet

Det fredede område er inddelt i 3 delområder, som fremgår af fredningskortet.

Delområde 1 er bebyggelses- og jordbrugsområder.

Delområde 2 er græsningsområder.

Delområde 3 er vådområder med rørsump, pilekrat og søer.

§ 3. Bebyggelse m.m.

Der må ikke opføres bygninger eller etableres andre anlæg og konstruktioner, såsom master, vindmøller, transformestationer, jagtstiger, jagttårne, skydeskjul, foderhuse og lignende.

Eksisterende helårshuse kan udvides, såfremt udseendet godkendes af fredningsnævnet.

§ 4. Tilstandsændringer

Med mindre det er tilladt i særbestemmelserne for de enkelte områder, jf. § 5, må der ikke

- foretages ændringer i terræn og vandstand,
- ske nyplantning, deponering eller afbrænding
- opsættes skilte uden godkendelse af tilsynsmyndigheden.

Indenfor delområde 2 og 3 må der endvidere ikke

- foretages ændringer i vegetationsforhold
- ske hegning, jordbearbejdning eller tilsåning,
- gødskes, anvendes sprøjtemidler eller fodres andefugle
- opgraves vilde planter

§ 5. Særbestemmelser

Delområde 1

Lovlig anvendelse af området kan fortsætte. Ny beplantning af træer og buske skal ske med hjemmehørende danske arter.

Delområde 2. Græsningsområder:

Eksisterende afgræssede områder skal bevares, og delområde 2 skal plejes med henblik på at genskabe det historiske eng- og overdrevslandskab.

Den hidtil lovlige gødskning og sprøjtning af græsningsarealerne kan fortsætte.

Al nåletræ på matr.nr. 5d Ledøje By, Ledøje, samt 2a, 2o og 5g Nybølle By, Smørum, fjernes, når nåletræerne går i forfald, dog senest i år 2020, hvorefter arealet overgår til græsningsareal eller vådområde.

Det er tilladt at opsætte sædvanlige landbrugshegn, dog må der omkring hestefolde opsættes træhegn i mørke farver.

Delområde 3. Vådområder:

Vådområderne bevares med rørsump, pilekrat og søer. Uønsket tilgroning skal hindres ved træudtyndning og kratrydning.

I hele fredningsområdet kan der ske fjernelse af invasive arter, f.eks. Kæmpe Bjørneklo, Japansk Pileurt og Rød Hestehov. Træfældning og hegning med let el- eller trådhegn med træstolper i naturfarver samt læskure til græsningsdyrene kan endvidere ske i overensstemmelse med den til enhver tid gældende plejeplan.

§ 6. Stier

Eksisterende veje og stier er åbne for almenhedens færdsel til fods eller på cykel, jf. naturbeskyttelseslovens § 26.

Fredningen skal dog ikke være til hinder for, at der med fredningsnævnets godkendelse kan udlægges trampestier.

Plejemyndigheden kan i en plejeplan af hensyn til bevarelsen af plante- og dyrelivet fastsætte regler for begrænsning og regulering af offentlighedens færdsel i øvrigt i området.

§ 7. Plejeplaner

Plejemyndigheden, Egedal Kommune, udarbejder en plejeplan. Plejeplanen skal omfatte hele det fredede område. Den første plejeplan skal gælde for højst 5 år, og derefter for 10 år ad gangen. Plejeplanen kan indeholde bestemmelser om tilstandsændringer og andre foranstaltninger, der skønnes egnet til at forbedre forholdene for dyre- og plantelivet eller findes hensigtsmæssige for at opretholde eller forbedre de landskabelige og kulturhistoriske værdier.

Plejeplanen udarbejdes af kommunen, hvor grundejerne samt Miljøcenter Roskilde, Dansk Ornitologisk Forening, Friluftsrådet og Danmarks Naturfredningsforening skal have lejlighed til at udtale sig om forslaget til plejeplan.

Plejeplanen kan fastsætte maksimal afgræsningstryk, så græsningstrykket afpasses efter jordbund og vegetation på de særlige områder i delområde 2, jf. fredningskortet. Ved en regulering er det altid muligt at have et minimumsgræsningstryk, så det svarer til 0,5 ungdyr pr. ha i perioden 15. maj til 15. oktober eller tilsvarende antal dyr i henhold til omregningstabellen fra "Rette græs-

ningstryk afhænger af målet for plejen”, maj 1997, Forskningscentret for Skov og Landskab, Miljø- og Energiministeriet, jf. bilag 3.

Fredningen er ikke til hinder for en vandstandshævning, der foretages som led i en plejeplan for at forbedre vandmiljøet for plante- og dyrelivet. En eventuel fremtidig vandstandshævning kan dog kun gennemføres, hvis vandløbsregulativet ændres, jf. vandløbsloven.

Plejemyndigheden skal orientere lodsejere om plejeforanstaltninger i henhold til den vedtagne plejeplan inden plejeforanstaltningerne gennemføres. Såfremt ejerne fremsætter indsigelser mod de varslede plejeforanstaltninger, foranlediger kommunalbestyrelsen foranstaltningerne forelagt fredningsnævnet, som træffer afgørelse om gennemførelse af plejeforanstaltningerne.

Pleje af arealer inden for fredningsområdet samt udarbejdelse af plejeplaner sker efter de til enhver tid gældende bestemmelser om pleje af fredede arealer, for tiden bekendtgørelse nr. 1604 af 20. november 2006 om pleje af fredede arealer og om tilsyn.

§ 8. Tilsyn

Tilsynsmyndigheden kan påbyde, at ulovlig eller skæmmende bebyggelse, anlæg, oplagring m.v. fjernes. Såfremt et påbud ikke efterkommes, kan tilsynsmyndigheden opfylde kravet for ejerens regning. Såfremt ejeren fremsætter indsigelser mod det varslede påbud, foranlediger kommunalbestyrelsen påbuddet forelagt fredningsnævnet til afgørelse.

§ 9. Naturbeskyttelsesloven

Foranstaltninger, der tillades eller udføres i medfør af foranstående fredningsbestemmelser, kan foretages uden særlig tilladelse efter naturbeskyttelseslovens § 3 (beskyttede naturtyper) samt § 17 (skovbyggelinjen), jf. naturbeskyttelseslovens § 38, stk. 6 og stk. 7.

§ 10. Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål, jf. naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

§ 11. Ophævelse af tidligere fredninger

Fredningsbestemmelserne erstatter følgende tidligere fredningsbestemmelser:

1. Overfredningsnævnets kendelse af 28. juni 1968 (sag nr. 1851/66) vedrørende fredning af arealer i Ledøje By, Ledøje Sogn samt del af Nybølle By, Smørum Sogn for så vidt angår 21 Nybølle By, Smørum.
2. Kendelse af 26. september 2006 (sags nr. FRS 61/02) vedrørende fredning af Tysmosen afsagt af Fredningsnævnet for København.

På Naturklagenævnets vegne

Bent Jacobsen
Viceformand

**Fortegnelse
over de matrikelnumre, der helt eller delvist er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af
26. marts 2010**

Ledøje By, Ledøje:

4a, 5d, 6a, 6n, 7a, 7c, 7d, 7e, 7k, 8f, 12a, 15h, 18i, 20d, 21b, 22c, 23a, 24c, 29a, 33d, 37c, 38f,
40f, 46c, 48f, 49d, 54c, 55b, 56i, 64b, 65e, 86a, 86b, 86c, 7000t

Nybølle By, Nybølle:

1g, 1h, 1k, 1z, 1æ, 2a, 2l, 2m, 2n, 2o, 5d, 5e, 5f, 5g, 7a, 7c, 9a, 9b, 9d, 7000e